ТЕАТЪР

Смело отричане от утъпканите пътища

За и против „Книга на царете" в Благоевградския драматичен театър

В пиесата има сцена на открит облъсък между царска войска, богомили и тълпи на род. Всеки, който познава творчеството на Енчо Халачев, би могъл приблизително да си представи как би изглеждала въпросната сцена в неговата постановка — многобройна мизансцена, специално изработени пластични решения, може би дори каскадьори... Но спектакълът на Благоевградския драматичен театър ще ни изненада с различното, бих казала неочаквано, естетическо присъствие на режисьора. Тук формата е овладяна и изчистена до аскетичност, за да се даде преднина на словото. Авторът Маргарит Минков трябва да бъде благодарен на щастливия случай първата му пиеса да бъде работена от режисьор, който подчинява всички компоненти на театралното представление на текста, на съдържанието, на идеята. „Книга на царете" в Благоевград е театър на словото, разбиран не като бедност на изображението, а като пределно творческо съсредоточаване (на режисьор, актьори, художник) върху смисловата страна на въздействието. Това също значи емоционален театър, но с друго съотношение на мисълта и чувството, с други акценти и друго послание към зрителната зала. И ако благоевградската публика днес не се стича масово на представлението, това не бива да тревожи създателите на спектакъла. То е сигнал за тяхното отричане от утъпканите пътища и за готовността им да възпитават широката публика, а не да се водят по инерцията на нейния вкус и изискванията.

ето на мисълта, а не на собствената си фантазия и въображение. Можем да поздравим актьорите в този спектакъл за успешното усилие да се приобщят към една нова естетика, по-сложна за публиката, но по-висока като стъпало в професионалната им работа.

Малко са миговете от нашата тринадесетвековна история, пресъздадени от българските драматурзи. Но навечерието на византийското робство и царуването на Петър, Симеоновият наследник, не привлича за първи път писателското перо. Горчиви са поуките на онова време. Разединението, интригите, алчността, не са белези на силна държава. Нито компромисът. Техният цъфтеж дава плода на робството. Те са началото на края. Залезът на лично и национално величие. Тези мисли са заложени в пиесата и укрупнени в спектакъла. Енчо Халачев проследява и тях, и техния отзвук — деформацията на един цар и сгромолясването на една държава. Като приемам и привет ствувам художествения факт — спектакълът на Благоевградския драматичен театър „Книга на царете", — още повече се чувствувам задължена да изкажа и своите възражения. Те са в три посоки: емоционално-смисловата динамика на спектакъла, интерпретацията на цар Петър от актьора Огнян Спиров и финалът на представлението.

В стремежа си да проследи последователно и във всичко унищожителната стихия на корупцията в управляващите кръгове, режисурата не успява да степенува нещата и остава, общо взето, в монотонен ри

ти, Хамлет, Квазимодо, царски шут или познати актьорски интерпретации от световното и наше и театър. На обвиняването актьора в съзнателно подражателство (той е доказал качествата си на умен и талантлив творец), но тук товарът на абсолютизираното решение е попрекършил собствените му рамене. Ексцентричното е загубило плътта му творческа природа, всичко е една боя, без намек за разнообразие и движение вътре в пластовете на образа. Актьорът не остава на сами със себе си, нито насаме със зрителната зала, за да усетим и другото негово — лицето — зад изкривяването, зад маската. Защото маската е превърната в същност. На мястото, а формата го занимава. Трагическият образ на цар Петър е пожертвуван в името на драстично пластично решение, което едва ли е от партитурата на това представление. В процеса на чудесната си работа с актьорския състав, където няма слабо присъствие и всяка роля е успех за отделния актьор, Енчо Халачев не е съумял да овладее крайната страст към оригиналност и външна форма в работата на Огнян Спиров.

Оттук и въпросителната към финала. Той е друг, различен от пиесата. Кое е наложило промяната? Защо Халачев оставя спектакъла да завърши с жалкия, неуверен и неубедителен вик на цар Петър: „И въпреки всичко България ще оцелее!" Тъкмо от неговите уста ли излиза вярата в бъдещата история на страната? От неговите думи ли трябва да черпим оптимизма за утрешния ден на България? Въпроси, които за мен остават без отговор.

Куртоазно ще прозвучат думите, че възраженията ми тук и там не оспорват цялостния, хармоничен успех на Благоевградския драматичен театър. (Специално подчертавам сериозното постижение на сценографа Георги Ножаров и художничката Лиляна Бенева). Но това наистина е така и изървеният път от колектива на театъра в сътрудничество или по-точно в творческо съдружие с режисьора и педагога (вижте работата по сценичната реч!) Енчо Халачев е безспорен.

В спектакъла има и постижение, о което сякаш няма ме какво повече д си пожелаем. Това е образът на Другия Петър в изпълнението на Петър Кьосев. Постижение което можем да н речем театрален пра ник. Постижение ч сто българско, дъ боко национално затова надхвърли ло рамките и на времето, и на раси на. В изключително съвременната ин терпретация на Петър Кьосев долавяме аромата на добрата, стара традиция в изкуството на българския актьор, облекчена от онова, което е остаряло у нея, богатее на съвременен темперамент, претопена и пречистена през индивидуалната природа на твореца. Съприкосновението с изкуството на Петър Кьосев оставя усещането за нещо, което е било, и което е, и което ще бъде. Срещали сме се с изконни черти на българина — мъдростта му и артистичната небрежност, с която ни я раздава; неговата хитрост и прозрението за нещата, които „стоят над смисъла". И тези, които идват в театъра единствено заради естетическата наслада, и другите, на които биполовичасовият спектакъл няма да се стори продължителен, ще отнесат в себе си по нещо от Другия Петър. Какво съсредоточаване, каква преданост към ролята и в същото време какво разкрепостяване на силите и собствената творческа природа! Трябва някой да е силен и умен този спектакъл, за да избуи така щедро в него дарбата на младия актьор!

Сцена от спектакъла „Книга на царете" на Маргарит Минков с участието на актьорите Огнян Спиров — цар Петър и Петър Кьосев — Другия Петър

Снимка Румен ЖЕРЕВ

Мисля, че в претворяването на „царските пиеси" българският театър прояви най-характерния си консерватизъм. Един стереотип, изграден отпреди десетки години, се оказа особено жилав и почти бяхме започнали да вярваме в неговото безсмъртие. Срещахме се с вариантите на този стереотип и... като че ли нищо ново не заплашваше да се случи под театралния небосклон. (Имаше и щастливи изключения, разбира се, но те само потвърждават печалното правило). Постановката на Благоевградския драматичен театър се освобождава от механизма на старото театрално мислене съзнателно и без остатък. И това е най-високото й качество! Напуснат е дворецът, съблечени са одеждите, няма я бутафорията на епохата, преодоляна е тяхната конкретност на образи, на време и събития. Този спектакъл не може да се разказва. Той не е театрализиран сюжет от далечното минало, а философски диалог с времето и изместване на онези истини, които признаваният и на десетото, и на двадесетото столетие. Затова е естествено, че тук режисурата следва движени

тъм, без акценти. Отделено е равноправно място на всеки епизод, на всеки диалог. Аналитичността не изкристализира до качествен подбор. Пъзлодателският дух изравнява нещата до еднозначимост, всичко е еднакво важно и това, макар и странно на пръв поглед, намалява художествената агресивност, притъпява остротата на провокацията в диалога със зрителната зала.

Доведено до крайност е решението на образа на цар Петър. Деформацията, духовна и физическа, е единствената цел в работата на Огнян Спиров. И деформацията не като процес, а като завършен резултат, от началото до края на спектакъла. Това е изключително трудна задача, която затруднява и актьора, и нас при възприемането му. Отчитам огромния труд, положен от Огнян Спиров, но той няма да събере богати плодове. В усилието да следва не болезнената, а болестната патологична крива в поведението на героя (в продължение на няколко часа!), актьорът губи собствената си творческа физиономия и ние се лутаме между асоциации за Ричард Тре

Кой? Общ дилем Ки!

Дора МОНОВА

драматург на Театъра на окръжите — София